

OPINNÄYTETYÖ

Kuulevien asenteita viittomakielisiä ja viittomakieltä kohtaan
Nuorten viittomakielisten kokemuksia

Laurikainen Säde ja Savolainen Anni

Tulkki amk,
Viittomakielen tulkkaus
(240 op)

Arvioitavaksi jättämisaika
(5/2024)

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Tulkki amk, viittomakielen tulkkaus

Tekijät: Laurikainen Säde, Savolainen Anni
Opinnäytetyön nimi: Kuulevien asenteita viittomakielisiä ja viittomakieltä kohtaan, nuorten viittomakielisten kokemuksia
Sivumäärä: 40 ja 1 liitesivu
Työn ohjaaja: Hanna Putkonen
Työn tilaaja: Viittomakielinen kirjasto

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli nostaa esiin viittomakielisten nuorten ajatuksia siitä, miten he kokevat kuulevien viittomakielitaidottomien henkilöiden suhtautuvan heihin ja heidän kieleensä, sekä levittää tietoa heidän kokemuksistaan. Opinnäytetyön tilaajana toimi Viittomakielinen kirjasto. Tutkimuskysymyksemme on: Miten nuoret viittomakieliset kokevat kuulevien asenteen heitä ja heidän kieltään kohtaan.

Lähdimme vastaamaan tutkimuskysymykseen haastattelemalla viittomakielisiä nuoria heidän kokemuksistaan. Meillä oli kolme haastateltavaa: kuuro, huonokuuloinen ja sisäkorvaistutteen käyttäjä. Haastatteluissa kävi ilmi, että kaikilla haastateltavilla oli enimmäkseen positiivisia kokemuksia kuulevien suhtautumisesta, mutta kaikilla oli myös negatiivisia kokemuksia. Positiiviseksi koettiin viittomakielen näkyvyyden lisääntyminen mediassa. Puolistrukturoidussa haastattelussa haastateltavat saivat tuoda näkemyksiään ja kokemuksiaan vapaasti eri näkökulmista. Haasteita nostettiin esille erityisesti työpaikan saamisessa. Viittomakielisten nuorten mielestä olisi tärkeää lisätä kuulevien tietoisuutta viittomakielisistä ja viittomakielestä.

Teimme Viittomakieliselle kirjastolle videon yhden haastateltavan kanssa. Tätä videota voi käyttää tietouden levittämiseen viittomakielisten kokemuksista.

Asiasanat:
Viittomakieliset nuoret, kokemus, suhtautuminen

ABSTRACT

Authors: Laurikainen Säde, Savolainen Anni

Title: Hearing people's attitudes towards Sign language and Sign language users - young Sign language users own experiences

Number of Pages: 40 and 1 attachment page

Supervisor: Hanna Putkonen

Commissioned by: Viittomakielinen kirjasto

The purpose of this thesis is to highlight the thoughts of young sign language users regarding attitudes towards them and their culture held by hearing people with no sign language proficiency, to document and spread awareness of their experiences. The subscriber of this thesis is Viittomakielinen kirjasto (The Finnish sign language library).

Our research question is: What is the experience of young sign language users regarding the attitude of hearing people towards them and their language?

We set out to answer the research question by interviewing young sign language users about their experiences. We had three interviewees: a deaf person, a hard of hearing person and a cochlear implant user. In the interviews we found out that all of the interviewees had mostly positive experiences regarding hearing people's attitudes, but all of them also had negative experiences. The increase in the visibility of sign language in the media was perceived as positive. In a semi-structured interview, the interviewees were allowed to bring their views and experiences freely from different perspectives. Challenges were brought up especially in getting a job. The young sign language users found it important to spread awareness to hearing people about sign language and the people who use it.

We made a video for the Sign Language Library with one of the interviewees. The video can be used to spread awareness about the experiences of sign language users.

Keywords:

Sign language youth, experience, attitude

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	7
2	TYÖN TAUSTAA	8
	2.1 Opinnäytetyön tilaaja: Viittomakielinen kirjasto	8
	2.2 Aiemmat tutkimukset aiheesta	9
	2.3 Tutkimuskysymys	9
3	TIETOPERUSTA.....	10
	3.1 Asenne ja suhtautuminen.....	10
	3.2 Yhdenvertaisuus	10
	3.3 Kokemus	12
	3.4 Kuurojen historiaa 1800-luvulta 2000 luvulle	12
	3.5 Viittomakieliset ja viittomakielelle tulkatut sisällöt	15
	3.6 Viittomakielen tulkkaukset	17
4	OPINNÄYTETYÖSSÄ KÄYTETYT MENETELMÄT	20
	4.1 Narratiivinen tutkimus.....	20
	4.2 Haastattelumenetelmänä suora lähestymistapa	20
	4.3 Puolistrukturoitu haastattelu	21
	4.4 Haastattelumuoto	21
	4.5 Haastateltavat	22
	4.6 Haastattelukysymykset	23
5	TULOKSET	24
	5.1 Kuulevien asenteet vaihtelevia	24
	5.2 Nuorten asenteet	25

5.3	Kuulevien mielenkiinto.....	26
5.4	Tietämättömyys viittomakielestä.....	27
6	VIDEO VIITTOMAKIELISELLE KIRJASTOLLE.....	29
6.1	Videon tavoite.....	29
6.2	Videon toteutustapa	29
7	YHTEENVETO	32
8	POHDINTAA	33
8.1	Eettisyys.....	33
8.2	Opinnäytetyön onnistuminen	34
8.3	Jatkokehitys	34
9	LÄHTEET	35

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme ideana on haastatella viittomakielisiä nuoria siitä, millaisia kokemuksia heillä on viittomakielen taidottomien suhtautumisesta heihin ja heidän kieltään kohtaan. Aloittuamme viittomakielen tulkkiopinnot huomasimme, että tavatessamme uusia ihmisiä ja kertoessamme mitä opiskelemme, ihmiset reagoivat monin tavoin. Monet ihmiset eivät tienneet, mitä viittomakieli tarkoittaa, toiset taas olivat hyvin kiinnostuneita aiheesta. Jotkut ottivat asian vastaan kuin vitsinä. Meissä heräsi kiinnostus selvittää tätä aihetta syvemmin ja kysyä viittomakielisiltä nuorilta, miten he kokevat viittomakielen taidottomien suhtautuvan heihin.

Viittomakielen näkyvyys on korona-ajan myötä kasvanut räjähdysmäisesti televisiossa ja sosiaalisessa mediassa. Suomen hallitus, sekä terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) pitivät tiedotustilaisuuksia koronatilanteesta, jotka oli tulkattu viittomakielelle (Sosiaali- terveysministeriö 2022). Keväällä 2023 ja 2024 Uuden musiikin kilpailu näkyi viittomakielelle selostettuna (Kellomäki 2023, Lassila 2024). Meistä on ajankohtaista nostaa esiin kysymys, millaisia kokemuksia viittomakielisillä on tällä hetkellä, kuulevien asenteista heidän kieleensä.

Ajatus siitä, että selvitämme viittomakielisten kokemuksia, kuulevien suhtautumisesta heihin ja heidän kieleensä, lähti Viitotut muistot -hankkeesta (Valtioneuvosto 2021). Hankkeen tavoitteena oli kerätä tietoa viittomakielisiin kohdistuneista oikeudenloukkauksista vuosina 1900–2000 (Valtioneuvoston kanslia 2024a). Meitä alkoi kiinnostaa, miten tällä hetkellä kuulevat suhtautuvat viittomakielisiin ja heidän kieleensä.

Kuurojen Liiton määritelmän mukaan “viittomakielisyys ei riipu kuulon asteesta, vaan ratkaisevaa on viittomakielen käyttö ja yhteisöön samaistuminen”. Viittomakielisiin luetaan kuurot, kuuroutuneet, huonokuuloiset, codat eli kuurojen vanhempien kuurot lapset, sodat eli kuurojen kuulevat sisarukset ja muut viittomakieltä pääkielenään käyttävät henkilöt. Suomalaista viittomakieltä käyttää äidinkielenään noin 5 500 henkilöä. (Kuurojen Liitto 2024a.)

Toteutimme haastattelut suomalaisella viittomakielellä (myöhemmin viittomakieli), vaikka se ei ole äidinkielemme. Äidinkielemme voi vaikuttaa haastatteluun kielimuurina, mutta se voi myös vaikuttaa viittomakielisten asenteisiin meitä kohtaan sekä heidän halukkuuteensa kertoa meille mielipiteitään, ajatuksiaan ja kokemuksiaan. Meistä on tärkeää, että haastattelemme henkilöitä, joiden äidinkieli on viittomakieli, emmekä henkilöitä, jotka eivät osaa viittoa. Näin saamme kuulla kokemuksia ja ajatuksia suoraan viittomakielisiltä.

2 TYÖN TAUSTAA

2.1 Opinnäytetyön tilaaja: Viittomakielinen kirjasto

Opinnäytetyömme tilaajana toimii Viittomakielinen kirjasto. Viittomakielinen kirjasto on internetissä toimiva kirjasto, johon on koottu suuri määrä videomateriaalia suomalaisella ja suomenruotsalaisella viittomakielellä (Kuuloavain 2019). Videoita on tällä hetkellä 1400 (Vivolin-Karén 2024).

Viittomakielinen kirjasto on aloittanut toimintansa lokakuussa vuonna 2014. Kirjastolla tulee tämän opinnäytetyön julkaisuvuonna 2024 täyteen kymmenen toimintavuotta. Viittomakielisen kirjaston taustalla on Kuurojen Liitto, joka saa Opetus ja kulttuuriministeriöltä kohdennettua yleisavustusta. Tämä avustus on tarkoitettu Viittomakielisen kirjaston ylläpitoon sekä uuden aineiston tuottamiseen. (Vivolin-Karén 2024.)

Kirjastolaki takaa kaikille Suomessa asuville kirjastotarjontaa. Eri kirjastoilla on vastuullaan eri kielten lainaustarjonta, esimerkiksi Espoon kirjastolla on vastuualueenaan venäjänkielinen materiaali. Viittomakielisen kirjaston suunnitteluvaiheessa ei nähty mahdolliseksi, että yleinen kirjasto ottaisi vastuualueekseen viittomakielen. Kuurojen Liitto alkoi jo 80-luvulla julkaista kuuroille viittomakielistä materiaalia. (Vivolin-Karén 2024.) Vuonna 1983 Kuurojen Liitto perusti Kuurojen videon, joka julkaisi kuuroille VHS-videotiedotteita (Kuurojen Liitto 2005a.) Tämän vuoksi Kuurojen Liitolle annettiin vastuu Viittomakielisestä kirjastosta. (Vivolin-Karén 2024.)

Viittomakielisestä kirjastosta löytyy videomateriaalia eri ikäryhmille, esimerkiksi lapsille ja nuorille. Videoita on myös laajalla aihekirjolla, esimerkiksi viihdettä, kulttuuria, asiaohjelmia ja urheilua. (Kuurojen Liitto 2024c.)

Tuottaja Riitta Vivolin-Karén on Kuurojen Liiton työntekijä, ja hänen vastuualueensa on Viittomakielinen kirjasto (Kuurojen Liitto 2024d). Pyytäessämme Viittomakielistä kirjastoa tilaajaksemme, hän toivoi meidän tekevän heille videon haastatteluista julkaistavaksi kirjastoon, jotta he saisivat konkreettista hyötyä haastattelumme tuloksista.

2.2 Aiemmat tutkimukset aiheesta

Minna Luukkainen on tehnyt väitöskirjan kuurojen kokemuksista viittomakielisestä elämästä Suomessa. Väitöskirjassa hän on haastatellut 25–35-vuotiaita kuuroja. Väitöskirja on julkaistu vuonna 2008, joten väitöskirjaan haastatellut kuurot eivät ole enää meidän opinnäytetyömme ikäryhmään kuuluvia. Luukkaisen väitöskirjassa on keskitytty aiheeseen identiteetin näkökulmasta. Kaikki väitöskirjan identiteettiä käsittelevät teemat eivät varsinaisesti liity meidän opinnäytetyöhömmme. Yksi asia, josta Luukkainen kysyi haastattelemiltaan kuuroilta, liittyi siihen, kuinka kuurot voivat olla omana itsenään ympäröivässä yhteiskunnassa. Tähän tietysti vaikuttavat ympäröivän yhteiskunnan, eritoten kuulevan valtaväestön asenteet. Väitöskirjassa kerrotaan kuulevien ennakkoluuloista kuuroja kohtaan. (Luukkainen 2008.) Luimme väitöskirjan, mutta emme suoraan hyödyntäneet sitä esimerkiksi haastattelukysymyksiimme, sillä emme halunneet olettaa, että tämän hetken nuorilla ongelmat ja ilonaiheet ovat pysyneet samoina, vaan halusimme pyrkiä haastattelemaan ilman ennakko-oletuksia haastateltavien vastauksista.

2.3 Tutkimuskysymys

Tutkimuskysymyksemme on:

1. Miten nuoret viittomakieliset kokevat kuulevien asenteen heitä ja heidän kieltään kohtaan?

3 TIETOPERUSTA

3.1 Asenne ja suhtautuminen

Olemme nimenneet opinnäytetyömme ”Kuulevien asenteita viittomakieltä ja viittomakielisiä kohtaan”. Pohdimme, tulisiko meidän käyttää opinnäytetyössämme sanaa suhtautuminen vai sanaa asenne. Kielitoimiston sanakirjan mukaan sana suhtautuminen tarkoittaa sitä, että on jostain mieltä, ottaa kantaa johonkin tai asennoituu (Kotimaisten kielten keskus 2022a). Sana asenne sen sijaan tarkoittaa asennoitumistapaa, suhtautumistapaa, kantaa, asennoitumista sekä suhtautumista (Kotimaisten kielten keskus 2022b). Koska molempien sanojen määritelmistä löytyy toinen tutkimamme sana, päätimme käyttää niitä rinnakkain.

3.2 Yhdenvertaisuus

Oikeusministeriön Yhdenvertaisuus.fi-sivusto määrittelee yhdenvertaisuuden siten, että sillä tarkoitetaan kaikille ihmisille kuuluvaa samaa arvoa, jota ei muuta ikä, kieli, kansalaisuus, uskonto, sukupuoli, mielipide, terveydentila, vamma, seksuaalinen suuntautuminen, kansallinen tai etninen alkuperä tai mikään muu henkilöön liittyvä asia (Oikeusministeriö 2024a). Opinnäytetyössämme meitä kiinnostaa erityisesti ihmisten samanarvoisuus, jota kieli ei muuta. Hill kertoo puhuttujen kielten välittyvän yleensä vanhemmilta lapsille, mutta useat kuurot oppivat kielen muilta kuuroilta (Hill 2012). Kuurot ovat siis usein jo lapsuudessa kotonaan eri tilanteissa verrattuna ympäröivään väestöön.

Yhteiskunnassa, jossa yhdenvertaisuus toteutuu, ei ihmistä saa syrjiä ja hänellä tulee olla samat mahdollisuudet opiskeluun, palveluihin ja työssäkäyntiin (Oikeusministeriö 2024a). Erilaiset vähemmistöryhmät, esimerkiksi viittomakieliset, ovat alttiita epäoikeudenmukaiselle kohtelulle ja syrjinnälle. Vähemmistöryhmiin voi kohdistua negatiivisia stereotypioita tai ennakkoluuloja. (Valtioneuvosto 2021, 54.)

Yksi kysymyksistämme koski kuulevien suhtautumisen näkymistä työnhaussa. Yhdenvertaisuus.fi -sivusto kertoo, että työnantajalla on velvollisuus laatia yhdenvertaisuussuunnitelma, jos työpaikalla on vähintään 30 työntekijää. Suunnitelman voi tehdä samalla jonkin toisen suunnitelman, esimerkiksi tasa-arvosuunnitelman kanssa. Työnantajan ilmoittaessa avoimesta työpaikasta ilmoitukseen ei saa laittaa mitään sellaista henkilöön liittyvää ominaisuutta tai seikkaa, joka ei ole merkittävä työn tekemisen kannalta. (Työsuojeluhallinto 2024.)

Suomessa on yhdenvertaisuuslaki. Tällä lailla halutaan “edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa.” Lain mukaan usean tahon pitää valvoa sitä, miten yhdenvertaisuus toteutuu sekä tehdä toimia sen toteutumisen eteen. Näitä tahoja ovat viranomaiset, koulutuksen järjestäjät sekä työnantaja. (Oikeusministeriö 2014.)

Laki kieltää syrjinnän minkään henkilöön liittyvän ominaisuuden perusteella, riippumatta siitä, perustuuko syrjintä oletettuihin asioihin vai tosiseikkoihin. Laki kertoo myös positiivisesta erityiskohtelusta, mitä ei lasketa syrjinnäksi. Positiivisella erityiskohtelulla tarkoitetaan sellaista kohtelua, jolla pyritään saamaan yhdenvertaisempi tilanne tai estämään syrjinnän haittoja. Jos henkilöä kohtelee eri tavalla lakiin perustuen, se ei ole syrjintää. (Oikeusministeriö 2014.)

Työ- ja elinkeinoministeriön Tem.fi-sivusto kertoo kohtuullisten mukautusten epäämisestä. Sellaiset mukautukset, joita vammaisen henkilö tarvitsee, jotta hän voi tehdä töitä, tulee olla sallittuja, eikä niitä saa kieltää. Yhdenvertaisuuslain lisäksi syrjiminen on kielletty työsopimuksissa. Näitä lakeja ei voi rikkoa silloin, kun ilmoittaa työpaikasta, haastattelee potentiaalisia työntekijöitä tai työntekijän ollessa työsuhteessa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2024.)

Yhdenvertaisuuslain lisäksi muita lakeja, joissa puututaan syrjintään, ovat muun muassa Suomen perustuslaki ja rikoslaki. Perustuslaissa sanotaan, että lain edessä kaikki ihmiset ovat yhdenvertaiset. Lisäksi perustuslaista löytyy syrjintäkielto. Rikoslaista löytyy laaja syrjintäkielto, ja siinä kielletään syrjintä työelämässä. Rikoslaisissa myös kerrotaan rangaistukset, jotka kohtaavat henkilöä, joka rikkoor syrjintäkieltoa. (Oikeusministeriö 2024b.)

On olemassa kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia, Euroopan ihmisoikeussopimus ja Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus. Suomen lait yhdenvertaisuuden puolesta perustuvat näihin kansainvälisiin sopimuksiin. (Oikeusministeriö 2024b.)

Valtiot ovat tehneet keskenään sopimuksia ihmisoikeuksista. Puhuttaessa ihmisoikeuksista tarkoitetaan sellaisia oikeuksia, jotka ovat erityisen tärkeitä, ja ne on kirjoitettu kansainvälisiin sopimuksiin. Jos valtio saattaa sopimuksen voimaan niin silloin valtio lupautuu noudattamaan sopimuksessa olevia velvoitteita. Ihmisoikeussopimuksia on sekä kansainvälisiä että alueellisia sopimuksia. Kansainväliset sopimukset on tarkoitettu kaikille maille, alueelliset sopimukset on tarkoitettu tietyille maantieteellisille alueille, esimerkiksi jollekin maanosalle. Suomen perustuslakiin on kirjoitettu kaikille perusoikeudet. (Ihmisoikeusliitto 2024.)

3.3 Kokemus

Kokemus on hyvin arkinen ilmiö, mutta myös hyvin paljon tieteellisessä käytössä oleva termi. Kokemus voi olla henkilön oma kokemus, muisto tai jokin henkilölle tuttu asia. Mutta kokemus voi myös olla henkilölle kerrottu tapahtuma, missä ei olisikaan itse ollut paikalla. Kokemuskäsite nostaa yksilön ajatukset arvoon, ja antaa henkilölle mahdollisuuden nostaa oma kokemuksesta syntynyt mielipide tiedon kaltaiseen rooliin. (Toikkanen & Virtanen 2018.)

Käytämme opinnäytetyössämme termiä kokemus antaaksemme henkilöiden itse kertoa tietämyksensä asiasta omien havaintojensa perusteella. Meidän opinnäytetyöhömme sopii hyvin lähestyä aihetta yksilöiden kokemusten kautta, koska tarkoituksenamme on saada selville, miten viittomakieliset nuoret kokevat, että heihin tai heidän kieleensä yleisesti suhtaudutaan.

3.4 Kuurojen historiaa 1800-luvulta 2000 luvulle

Tässä kappaleessa kerromme kuurojen historian merkittävimmistä tapahtumista 1800-luvulta alkaen. Kerromme kuurojen koulujen kehityksestä ja siitä, miten oralistisen opetustavan tulo Suomeen vaikutti kuurojen kouluihin ja viittomakieliseen yhteisöön. Kuurojen historia on muokannut kuurojen elämää, mutta myös kuulevien ajatuksia siitä, mitä kuurous ja viittomakieli ovat. Tämä kappale on tiivistys sellaiselle lukijalle, joka ei tunne asiaa ja haluaa ymmärtää kuurojen historian mahdollisia vaikutuksia tähän päivään.

Varhaislapsuudessa kuuroutunut Carl Oscar Malm perusti Porvooseen vuonna 1846 Suomen ensimmäisen kuurojenkoulun. Koulussa opetuskielenä käytettiin viittomakieltä. Malmia pidetään viittomakielisen yhteisön isänä ja esikuvana. (Kuurojen museo 2024a.) Vuonna 1858 valtio perusti Turkuun toisen kuurojenkoulun, jonka johtajana toimi kuuleva, viittomakieli taidoton Carl Henrik Alopaeus (Salmi & Laakso 2005, 49). Vuonna 1862 perustettiin kuurojenkoulu Kuopioon ja vuonna 1863 Pietarsaareen. 1800-luvulla Suomessa toimi neljä kuurojenkoulua, joissa oli oppilaita yhteensä noin sata. (Kuurojen museo 2024b.)

1700-luvulla saksalainen kuurojenopettaja Samuel Heinicke ajatteli, että puhe ja ajattelu ovat yhteydessä toisiinsa. Viittomakieltä ei kannattanut hänen mielestään käyttää, koska se hidastaisi puheen oppimista ja siten myös ajattelun kehittymistä. (Salmi & Laakso 2005, 144.) Oralismi on viittomakielien historiantutkimuksessa käytetty termi ajattelutavasta, missä kuurojen

puhetaidon on katsottu olevan merkki lahjakkuudesta, ihmisyydestä ja sivistyksestä. Oralistisessa opetustavassa kouluissa opetus toteutettiin puheen avulla ja korostettiin lukemista huulilta. (Kuurojen museo 2024c.)

Oralistinen opetustapa alkoi levitä Suomeen 1874, kun suomalainen opettaja Gustaf Kristian Hendel omaksui ajattelutavan siitä, että luonnollisin tapa opettaa kuuroja on puheella opettaminen. 1880-luvulla opetustapa alkoi yleistyä Suomessa kuurojenkouluissa ja viittomakielen käyttö opetuskielenä sekä oppilaiden kesken käytettävänä kielenä kiellettiin. (Salmi & Laakso 2005, 151–152.)

Carl Oscar Malmin yksi oppilas oli vuonna 1834 syntynyt Fritz Hirn, joka kuuroutui 4-vuotiaana, sairastuttuaan tulirokkoon. Hirn avioitui kuuron Maria Klingenbergin kanssa vuonna 1863. He asuivat Turussa ja kuurot alkoivat vähitellen kokoontua heidän luonaan viikoittain. (Kuurojen museo 2024d.) Kokoontumisista inspiroituneena vuonna 1886 Fritz Hirnin johdolla Turkuun perustettiin Suomen ensimmäinen kuurojenyhdistys, joka kantoi silloin nimeä Döfstumföreningen. Suomeksi nimi oli käännetty muotoon ”Mykkäinseura”. (Salmi & Laakso 2005, 58–63.)

Helsingissä ei ollut kuurojen koulua, mutta siellä asui Porvoon ja Turun koulujen entisiä oppilaita. Fritz Hirnin kuuleva poika Julius Hirn, sekä Turusta Helsinkiin saapunut kuvanveistäjä Albert Tallroth alkoivat yhteistoimin Fritz Hirnin kannustuksesta perustaa kuurojenyhdistystä Helsinkiin, jonka ensimmäinen kokous oli vuonna 1895. (Salmi & Laakso 2005, 65.) Helsingin yhdistyksen perustamisen jälkeen alettiin kuurojenyhdistyksiä perustaa ympäri Suomea (Salmi & Laakso 2005, 86–87).

Kuurojen yhdistykset olivat kuurojen sosiaalisen ja henkisen elämän keskuksia, varsinkin oralismin aikana, jolloin viittomakielen käyttöä alettiin rajoittaa kuurojenkouluissa. Yhteisössä kuuroilla oli keskenään yhteinen kieli sekä kokemusmaailma. Se oli hyvin tärkeää varsinkin kuuroille, jotka olivat syntyneet kuulevaan perheeseen. Yhdistykset järjestivät erilaisia kerhoja, joissa pystyi esimerkiksi näyttelemään, tekemään käsitöitä ja opiskelemaan. (Salmi & Laakso 2005, 88.)

Vuonna 1905 perustettiin Kuurojen Liitto (Kuurojen liitto 2005b). Liiton perustaminen nähtiin tärkeänä, koska yhdistyksiä oli vielä vähän ja hyvin eri puolilla Suomea. Kuurojen Liiton teh-

täviin kuului edunvalvonta, kuurojen elinolosuhteiden selvittäminen, hyvinvoinnin edistäminen, paikallisten yhdistysten perustaminen, yleisten kokousten järjestäminen ja kuurojen lehtien julkaisu. (Kuurojen museo 2024e.)

Oralistien mielestä viittomakieli nähtiin vahingollisena, koska sen ajateltiin rohkaisevan kuuroja yhteistoimintaan sekä menemään naimisiin toisten kuurojen kanssa. Kuurouden ajateltiin olevan perinnöllistä. Oralistien mielestä oli tärkeää poistaa kuurot tai ainakin vähentää heidän määräänsä. Poikkeavuuden katsottiin olevan pahaksi yhteiskunnalle. (Salmi & Laakso 2005, 146.)

Viittomakieli oli ainoastaan kuurojen yhteisön sisällä käytettävä kieli ja kuulevien kanssa kommunikointiin puheella. Vuonna 1892 kun puhekouluasetus tuli voimaan, yhä useampi kuuro kävi koulunsa oralistisella opetusmenetelmällä. Kuurojen yhdistyksissä oli myös henkilöitä, jotka olivat käyneet koulun viittomakielellä, ennen kun oralistinen opetustapa tuli käyttöön kouluihin. He yrittivät yhdistyksissä levittää viittomakielen käyttöä. Oralistisen puhemenetelmän käyttö kouluissa, kuitenkin vaikutti myös kuurojen oppilaiden ajatuksiin viittomakielestä. Sen vuoksi osa kuuroista suhtautui kielteisesti viittomakieleen ja levittivät oralistista ajatustapaa kuurojen yhteisön sisällä. (Salmi & Laakso 2005, 194–196.)

1800-luvun lopussa Euroopassa sai alkunsa rotuhygienialiike, jonka tavoitteena oli parantaa tulevia ihmiskukupolvia. Liike oletti, että ihmisen fyysiset, psyykkiset, moraaliset ja sosiaaliset ominaisuudet olivat periytyviä. Oralistit olivat osa tätä liikettä. He uskoivat, että kuurous on periytyvä ominaisuus sekä Jumalan rangaistus. Liike levisi Suomeen 1900-luvun alussa. Vuonna 1917 rotuhygienialiike alkoi valmistella Suomessa uutta avioliittolakia, jonka mukaan läheinen sukulaisuus, tylsämielisyys, eli kehitysvamma ja mielisairaus, olivat avioliiton esteitä. Lain mukaan epileptikoiden, sukupuolitauteja sairastavien ja kuuromykkien täytyisi pyytää erillinen avioliittolupa presidentiltä. (Salmi & Laakso 2005, 200–203.) Kuurojen yhteisön sisällä pidettiin häpeällisenä, että avioliittolupa piti pyytää presidentiltä (Valtioneuvosto 2021, 62).

Uusi avioliittolaki hyväksyttiin vuonna 1929. Samoihin aikoihin rotuhygienisille ajatuksille perustuva sterilointilaki alettiin valmistella. Laissa esiteltiin, että kuurot saisivat mennä keskenään naimisiin, jos nainen suostuu sterilisaatioon. Lopulta kuitenkin lakiin kirjattiin sterilisaatio pakolliseksi vain tylsä- ja vähämielisille sekä mielisairaille ja sukupuolirikollisille. Kuu-

rot jätettiin mainitsemissa laissa, jolloin se hyväksyttiin vuonna 1935. Kuitenkin laissa oli pykälä, jonka mukaan sterilointia saattoi itse anoa, jos epäili, että saa avioliitossaan ”vajaakelpoisia” lapsia. (Salmi & Laakso 2005, 204–205.)

Viranomaiset tulkitsivat lain siten että, kuuroilta edellytettiin ”suvunjatkamiskyvyn poistamista”, eli sterilisaatio, ehtona avioliittoluvan saamiseksi. Vuosien 1935–1970 aikana Suomessa sterilisoitiin rotuhygieenisistä syistä noin 7530 naista, tarkkaa tietoa siitä, kuinka moni heistä oli kuuroja, ei ole tilastoitu. (Salmi & Laakso 2005, 204–205.)

Kuuroja naisia painostettiin sterilisaatioon, eivätkä kaikki saaneet tarpeeksi tietoa asiasta tulkauksen ja viittomakielisten palvelujen puuttumisen vuoksi. Kirkoissa työskenteli kuurojenpappeja ja diakonisoja, jotka toimivat kuuroille tulkkeina, mutta eivät aina tulkanneet kaikkea ja saattoivat tehdä kuurojen puolesta päätöksiä. (Valtioneuvosto 2021, 64.) Vuonna 1961 Valtioneuvosto teki esityksen avioliittolain muuttamiseksi, että kuurous ei olisi enää este avioliitolle. Laki muutos tuli voimaan vasta 1969. (Salmi & Laakso 2005, 209.) Oralismien aikakausi päättyi 1960–1970. Viittomakielen käyttäminen alkoi palata pikkuhiljaa takaisin kuurojen kouluihin.

1860-luvulta lähtien kuuroja kutsuttiin kuuromykiksi, mutta 1900-luvulla termi ”mykkä” alkoi saamaan kielteisen merkityksen, koska oralismien aikakautena puhekyvyn ja ajattelukyvyn katsottiin olevan toisiinsa yhteyksissä. Tämän vuoksi 1945–1953 alettiin vakinaistaa ”kuuro” termi käyttöön, ja esimerkiksi Kuuromykkäin Liitto vaihtoi nimekseen Kuurojen liitto. Nykyään kuuromykkä-termin käyttöä ei pidetä korrektina. (Salmi & Laakso 2005, 288–297.)

3.5 Viittomakieliset ja viittomakielelle tulkatut sisällöt

Yle Areena on yleisradion ylläpitämä ilmainen suoratoistopalvelu. Yle Arenasta löytyy saatavuus osio, jonne on kerätty kaikki viittomakieliset ja viittomakielelle tulkatut ohjelmat, jotka ovat yleisradion sisältöä. (Yle Areena 2024a.) Viittomakieliset uutiset ovat näkyneet televisiossa yleisradion kanavalla vuodesta 1994 asti. Noin viisi minuuttia kestävä uutislähetys nähdään nykyään joka ilta yleisradion televisiokanavalla sekä Yle Arenassa. Lähetystä katsoo päivittäin noin 300 000 ihmistä. (Yli-Ojanperä 2014.)

Yleisradio tuottaa myös viittomakielistä keskusteluohjelmaa, Mikaela & Thomas, jonka ensimmäinen jakso on nähty tammikuussa 2020 yleisradion televisiokanavalla. Ohjelma näkyy edelleen joka sunnuntai televisiossa ja on katsottavissa myöhemmin myös Yle Arenasta. (Yle Areena 2024b.) Myös ajankohtaisohjelma A-studio, jossa keskustellaan ajankohtaisista aiheista, on tulkattu viittomakielelle (Yle Areena 2024c). Yle Arenasta löytyy muitakin viittomakielelle tulkattuja ohjelmia, esimerkiksi Linnan juhlat, sekä paljon erilaisia lastenohjelmia. Myös lasten ohjelma Pikku Kakkonen löytyy tulkattuna. Jotkut osioista on viittomakieleltä tulkattu puheelle ja jotkut puheelta viittomakielelle. (Yle Areena 2024a.)

Koronavirus, eli Covid-19, on vuonna 2019 Kiinasta, Wuhanista globaalisti levinnyt tartuntatauti. Ensimmäinen tartunta havaittiin Suomessa 27.1.2020. Kolme päivää sen jälkeen WHO, World Health Organization, vahvisti koronan kansainväliseksi terveysuhkaksi. (Turvallisuustutkinta.fi 2021.) Vuonna 2020 helmi- maaliskuussa Suomen hallitus sekä terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL, ryhtyivät pitämään tiedotetilaisuuksia koronatilanteeseen liittyen. Ne olivat nähtävillä yleisradion kanavalta, sekä Yle Arenassa. Tiedotustilaisuudet tulkattiin myös viittomakielelle valtioneuvoston kanslian suositusten mukaisesti. (Valtioneuvoston kanslia 2024b.)

Myös Kuurojen Liitto julkaisi koostettuja ohjeita viittomakielellä, esimerkiksi miten tulee ladata koronavilkku-sovellus ja miten voi varata koronarokotusajan (Kuurojen liitto 2021). Vuonna 2022 Humanistisesta ammattikorkeakoulusta viittomakielen tulkiksi valmistunut Marja Rönöberg teki opinnäytetyön, Pienelle kielelle tunnettuutta: Suomalaisen viittomakielen tulkkaus television viranomaislähetysissä korona-aikana. Opinnäytetyössä hän keräsi tietoa oikeusministeriölle viittomakielisten mielipiteistä viittomakielelle tulkatuista viranomaislähetysistä korona-aikana. Opinnäytetyön mukaan televisiossa yleistyneet viittomakielelletulkatut lähetykset ovat nostaneet viittomakielen tulkkeja ja samalla ylipäättään viittomakieltä näkyvämmäksi, myös kuuleville. (Rönöberg 2021.)

Tällä hetkellä Uuden Musiikin kilpailu on ainut viittomakielelle selostettu viihdeohjelma. Uuden Musiikin Kilpailu, UMK on alkuvuodesta järjestettävä musiikkikilpailu, missä selvitetään Suomen Euroviisuedustaja. Kilpailu näytetään joka vuosi suorana lähetyksenä Ylen televisiokanavilla, sekä Yle Arenassa. Kilpailu on saanut vuosien aikana suurta suosiota. (Eurovii-

sut.net 2024.) Vuonna 2024 television puolella arvioitiin olevan katsojia jopa noin 1,9 miljoonaa (Yleisradio 2024). Uuden Musiikin kilpailu on selostettu vuosina 2023 ja 2024 myös viittomakielellä (Kellomäki 2023, Lassila 2024). Yle Areenan kautta nähtävä viittomakielelle selostettu lähetystallenne vuodelta 2024 on käynnistetty noin 11 570 kertaa (Yle Areena 2024d).

3.6 Viittomakielen tulkkaus

Ensimmäiset tiedot suomi–viittomakieli-tulkkaustilanteista Suomessa ovat 1860-luvulta kuurojen koulusta. Ammattitulkkeja ei ollut, vaan tulkkausta hoitivat vapaaehtoiset, kuurojen läheiset sekä seurakunnan työntekijät. (Rainò & Vik 2020.)

1900-luvun alkupuolella kuurojen yhteisössä oltiin huolestuneita kuurojen oikeusturvasta. Joissain tapauksissa kuuro henkilö oli tuomittu oikeudessa ilman, että hän oli kyennyt puolustamaan itseään, eikä paikalla ollut tulkkiä tai oikeusavustajaa. 1900-luvun alussa Kuurojen Liitto teki aloitteita lainopillisen neuvojan saamiseksi kuuroille, mutta aloitteisiin ei koskaan löytynyt rahoitusta. (Salmi & Laakso 2005, 275–276.) Vuonna 1962 oli ensimmäinen tulkkikurssi (Kuurojen museo 2024f.) Kurssille osallistui 35 henkeä ja siellä harjoiteltiin muun muassa oikeustulkkausta (Salmi & Laakso 2005, 275–276.)

Vuonna 1976 Kuurojen Liitto alkoi suunnitella perusteellisempaa tulkkikoulutusta (Rainò & Vik 2020.) Vuonna 1979 invalidihuoltolaissa mainittiin kuurojen oikeus tulkkiin (Kuurojen museo 2024). Vuosina 1978–1985 järjestettiin kaksi vuotta kestäneitä tulkkikursseja. Samanlaisia kursseja järjestettiin myös vuodesta 1978 eteenpäin kuuroille henkilöille keskittyen kuurosokeille vapaa-ajan tulkkaukseen. Vuonna 1985 kuurosokeiden tulkkikoulutus laajeni, kun Kuurojen Liitto alkoi järjestämään kursseja kuurosokeille asioimistulkkaukseen. (Rainò, Vik 2020.)

Aluksi koulutuksissa oli henkilöitä, jotka osasivat jo koulutukseen tullessaan viittomakieltä, mutta myös viittomakielentaidottomien kiinnostuttua koulutuksesta se koettiin liian lyhyeksi. Turussa aloitettiin vuonna 1983 vuoden mittainen ammattisivistävä viittomakielen tulkkikoulutus, joka myöhemmin muutettiin kaksivuotiseksi. Myös Kuopiossa alettiin opettaa viittomakielen tulkkeja, ja koulutukset muutettiin kolmivuotisiksi. (Rainò & Vik 2020.)

Vuonna 1998 koulutus siirtyi ammattikorkeakouluihin ja sitä alkoivat järjestää Diak eli Diakonia-ammattikorkeakoulu ja Humak eli Humanistinen ammattikorkeakoulu. Samalla koulutus

piteni entisestään puoli vuotta. Vuonna 2003 koulutuksesta tuli nykyisen koulutuksen mittainen, nelivuotinen. (Rainò & Vik 2020.)

Suomessa lakeja, jotka vaikuttavat vahvasti viittomakielisten kielellisiin oikeuksiin, ovat viittomakielilaki sekä yhdenvertaisuuslaki. Vuonna 1995 viittomakieli tunnustettiin perustuslaissa. Vuonna 2015 viittomakielilaissa mainittiin molemmat kansalliset viittomakielet, suomalainen viittomakieli ja suomenruotsalainen viittomakieli. (Kuurojen Liitto 2024b.)

Viittomakielilain myötä viranomaisten tulee edistää viittomakielisten mahdollisuuksia saada tietoa viittomakielellä sekä käyttää sitä. Viittomakielilain tarkoitus on myös lisätä viranomaisten tietoutta viittomakielisistä kulttuuri- ja kieliryhmänä sekä viittomakielestä. (Kuurojen Liitto 2024b.)

Suomessa Kansaneläkelaitos eli Kela järjestää viittomakielen tulkkauspalvelut. Laissa vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta säädetään tulkkauspalvelusta. On myös muita lakeja, jotka velvoittavat esimerkiksi viranomaista kuten poliisia tilaamaan paikalle tulkin, jolloin kuuro ei tilaa tulkkiä Kelan kautta. (Kuurojen Liitto 2024b.)

Laki vammaisen henkilön tulkkauspalvelusta on olemassa, jotta vammaiset henkilöt voisivat elää yhdenvertaisemmin yhteiskunnassa. Lain nojalla tulkkauspalvelua voivat saada henkilö, jolla on kuulovamma, puhevamma tai kuulonäkövamma, jonka vuoksi hän tarvitsee tulkkausta käydäkseen töissä, opiskellakseen, harrastaakseen, osallistuakseen yhteiskuntaan, hoitaakseen asioita tai virkistyäkseen. Lisäksi laki vaatii, että henkilöllä on jokin kommunikointikeino, jolla hän voi ilmaista itseään. (Oikeusministeriö 2010.)

Perustuslaki turvaa viittomakielisten kielelliset oikeudet. Perustuslakiin on kirjoitettu eri kieliryhmien oikeus oman kielen ja kulttuurin ylläpitoon sekä kehittämiseen. Viittomakielisten sekä vammansa vuoksi tulkkaus- ja käännöspalveluita käyttävän oikeudet on turvattu lailla. Oikeusministeriöllä on vastuu viittomakielilaista. (Oikeusministeriö 2024c.)

Kela sai vastuun tulkkauspalveluiden järjestämiseen ja rahoittamiseen vuonna 2010. Tätä ennen kunnat olivat vastuussa tulkkauspalveluista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010.) Kela kertoo nettisivuillaan, että tulkin voi tilata, kun tarvitsee olla vuorovaikutuksessa jonkun kanssa. Tulkin voi tilata tulkkaamaan viittomakieltä, viitottua puhetta tai puhetta, mutta ei kahden eri viittomakielen välillä tai tulkkausta kansainväliselle viittomakielelle. (Kela 2024a.)

Tulkin voi tilata töihin, peruskoulun jälkeiseen opiskeluun, yhteiskunnalliseen osallistumiseen, asiointiin, virkistykseen tai asiointiin. Tulkin voi tilata ainoastaan tulkkausta varten, ei esimerkiksi henkilökohtaista avustamista varten. Tulkkia ei myöskään voi tilata käännöstyöhön tai kommunikaatiomenetelmien opetustyöhön. (Kela 2024a.)

Maaliskuussa 2024 Kela julkaisi tiedotteen uudesta linjauksestaan. Vammaisten henkilöiden tulkkausta voidaan nykyään tarjota vain ihmisten välisiin vuorovaikutustilanteisiin. Linjaus tarkoittaa, että tulkkia ei pysty kelan kautta tilaamaan, enää erilaisten tallenteiden seuraamista varten. Kela tulkitsi tulkkauspalvelulakia nyt niin että Kela järjestää tulkkauksen tilanteissa, joissa tarvitaan vuorovaikutusta toisen ihmisen kanssa. (Kela 2024b.)

Lyhyiden tekstien tulkkaaminen sallitaan edelleen. Kela perustelee lain uudelleen tulkintaa, koska lain kirjoituksen jälkeen monet erilaiset tallennemuodot ovat yleistyneet, esimerkiksi äänikirjat, podcastit ja webinaaritallenteet. Edelleen esimerkiksi koulun oppitunnilla näytettävät lyhyet tallenteet saa tulkata sekä lentokenttäkuulutukset ja muut lyhyet äänitallenteet. (Kela 2024b.)

Kelan nettisivuilla määritellään tulkkaus siten, että se on “viittomakielellä tai jollakin kommunikaatiota selventävällä menetelmällä tapahtuvaa viestin välittämistä.” Tulkin lisäksi tilanteessa on aina kaksi osapuolta. Tulkki välittää viestiä näiden kahden osapuolen välillä. Henkilö, jolla on puhe- tai kuulovamma, voi saada tulkkausta 180 tuntia vuodessa. Jos henkilö on kuulonäkövammainen, hänellä on oikeus 360 tulkkaustuntiin vuodessa. Näiden tuntien lisäksi lisätunteja voi tarvittaessa hakea. (Kela 2024a.)

4 OPINNÄYTETYÖSSÄ KÄYTETYT MENETELMÄT

4.1 Narratiivinen tutkimus

Valitsimme opinnäytetyöhömmme narratiivisen tutkimuksen ja aineistonkeruumenetelmäksi kokemushaastattelun. Narratiivisessa tutkimustavassa painotetaan persoonallisen kokemusmaailman ymmärtämistä ja kuvaamista. Yksilön näkökulman ja kokemusten ymmärtäminen on tärkeämpää, kuin asioiden paikkansa pitävyyden tarkistaminen. Narratiivisessa tutkimustavassa on tärkeää haastattelutilanteen ilmapiiri ja luottamus. Haastateltavat muodostavat tarinat kokemuksistaan, jolloin kokemustensa kuvailuun vaikuttaa Erkkilän mukaan myös haastattelijan inhimillinen lähestymiskyky ja se, millaisessa kontekstissa haastattelu tapahtuu. (Erkkilä 2008.)

Haastattelijalla on jo valmiiksi aiheesta tietynlainen näkemys omien kokemusten ja aiemmin tehtyjen tutkimusten perusteella. Haastattelijalla ohjaa haastattelua haluttuun suuntaan kysymysten avulla. Narratiivisessa tutkimustavassa pyritään kuitenkin olemaan vaikuttamatta liikaa haastateltavan omaan kertomustapaan, ja antaa hänen itse muodostaa tarinat kokemuksistaan. Haastattelijan on tärkeää pitää mielessä, miten hänen asenteensa voivat väistämättä vääristää narratiivista tutkimusta. (Erkkilä 2008.)

4.2 Haastattelumenetelmänä suora lähestymistapa

Haastattelun toteutustapa vaikuttaa myös narratiiviseen tutkimusmenetelmään. Tutkimushaastattelussa haastattelijalla selvittää haastateltavan ajatuksia, käsityksiä, kokemuksia ja tunteita joko epäsuoralla tai suoralla lähestymistavalla. Epäsuorassa lähestymistavassa käytetään haastattelun lähteenä esimerkiksi piirustusten tulkintaa. Tässä opinnäytetyössä käytimme suoraa lähestymistapaa, eli kysymme henkilöiltä suoraan heidän kokemuksistaan ja uskomuksistaan. Haastattelu-sanan etymologia ilmentää, että haastattelu on ennen kaikkea kahden tai useamman henkilön välinen vuorovaikutustilanne, jossa haastattelijalla saa epätäydellisen kuvan haastateltavan elämysmaailmasta ja ajatuksista. Haastattelu on päämäärätietoista keskustelua, jossa kaikki osapuolet vaikuttavat toisiinsa. (Hirsjärvi & Hurme 2008.)

4.3 Puolistrukturoitu haastattelu

Haastatteluissa voidaan käyttää strukturoimatonta haastattelua, strukturoitua haastattelua tai puolistrukturoitua teemahaastattelua. Strukturoimatonta haastattelua voidaan kutsua myös avoimeksi haastatteluksi, kliiniseksi haastatteluksi tai syvähaastatteluksi. Strukturoimattomassa haastattelumuodossa käytetään avoimia kysymyksiä, joiden tehtävänä on ohjata keskustelua oikeaan suuntaan. Haastattelijan vastaukset ohjaavat haastattelijaa kysymään seuraavan kysymyksen, mutta haastattelija ei ole välttämättä suunnitellut ollenkaan valmiiksi kysymyksiä. Strukturoidussa haastattelussa taas noudatetaan tarkasti valmiita kysymyksiä. (Hirsjärvi ym. 2008.)

Puolistrukturoidussa haastattelumuodossa, eli puolistandardoidussa teemahaastattelussa, kaikilta haastateltavilta kysytään aihealueittain samanlaisia haastattelu kysymyksiä, mutta haastateltavalla on vapaat kädet tulkita kysymyksiä ja vastata niihin haluamassaan järjestyksessä. Myös haastattelija voi halutessaan vaihdella kysymysten sanamuotoja, kunhan kysymysten aiheet ja näkökulma pysyvät samana kaikkien haastattelujen kohdalla. Myös lisäkysymyksiä on mahdollista kysyä ja antaa haastateltavan kertoa asiat haluamallaan tavalla. (Hirsjärvi ym. 2008.)

Valitsimme puolistrukturoidun haastattelumuodon, jotta haastateltavien omat näkemykset, ajatukset ja kokemukset tulevat ilmi ja haastateltava saa itse johtaa keskustelua haluamaansa suuntaan, omien kokemustensa mukaan. Me haastattelijoina vain pidimme huolta, että aihe ja näkökulma pysyy opinnäytetyömme suunnan mukaisena, sekä kaikilta haastateltavilta kysyttiin pääosin samanlaisia asioita, jolloin myös haastattelun tuloksia oli helpompi käsitellä.

4.4 Haastattelumuoto

Toteutimme haastattelut yksilöhaastatteluina. Suunnittelimme alun perin tekevämme haastattelut ryhmähaastatteluina. Ryhmähaastattelu on tietyn ryhmän jotain tarkoitusta varten tuottamaa tuotosta, joka saattaa pysyä etukäteen määrättyssä aiheessa tai livetä siitä kokonaan. Juuri tämä ryhmähaastattelun tuoma epätasaisuus saattaa tuoda tutkimukseen hyvin kiinnostavaa materiaalia. Keskinäinen dynamiikka ja vuorovaikutus vaikuttaa haastattelun etenemiseen. Ryhmän yhteinen dynamiikka voi myös vaikuttaa paljon siihen, mistä asioista puhutaan ja mitkä jäävät keskustelun ulkopuolelle. (Heikkilä 2008.)

Valitsimme haastattelumuodoksi yksilöhaastattelun. Se on helpoin tapa aloitteleville haastattelijoille ja helpommin toteutettavissa oleva, kuin ryhmähaastattelut. Ryhmähaastatteluissa on myös haasteina, jos joku haastateltavista dominoi liikaa keskustelua, eikä anna tilaa muiden mielipiteille. (Hirsjärvi ym. 2008.) Myös opinnäytetyön aikataulut ja se, että haastattelupaikkakunnilla ei ollut kuin yksi haastateltava ohjasi haastattelumuodon lopulliseen valintaan.

Haastateltavia etsiessämme kerroimme, että voimme toteuttaa haastatteluja Helsingissä, Oulussa ja Jyväskylässä. Halusimme toteuttaa haastattelut muutamalla eri paikkakunnalla, jotta haastattelutokset eivät pohjautuisi vain yhteen tiettyyn alueeseen, vaan voisimme saada mahdollisimman paljon erilaisia näkökulmia. Sisäistimme myös heti alkuun, että koska haastateltaviksi viittomakielisiä henkilöitä on Suomessa suhteellisen vähän, se voi tarkoittaa, ettemme löydä suurta määrää haastateltavia.

Emme lähtökohtaisesti halunneet tehdä haastatteluja etäyhteydellä, koska aioimme kuvata haastattelut, jotta meidän olisi helpompi käsitellä materiaalia myöhemmin. Tarkoituksenamme oli myös koostaa kuvatusa materiaalista Viittomakielisen kirjaston tilaama videokoste. Näiden yllä mainittujen asioiden vuoksi päätimme, että valitsemme kolme suurta kaupunkia, Oulun, Jyväskylän ja Helsingin. Lopulta jouduimme yhden haastattelun toteuttamaan aikataululisten ongelmien vuoksi etäyhteydellä. Vaikka toteutustapa poikkesi alkuperäisestä suunnitelmastamme, emme usko, että haastatteluvastauksiin etäyhteys vaikutti lopulta merkittävästi.

4.5 Haastateltavat

Haastateltaviksi valitsimme nuoret viittomakieliset, noin 15–29-vuotiaat. Nuorisolaki määrittelee nuoriksi alle 29-vuotiaat (Finlex 2016.) Yhdistyneiden kansakuntien (YK) maailmanlaajuinen hallitusten välinen yhteistyöjärjestelmä määrittelee nuoriksi 15–24-vuotiaat (Allianssi 2024.) Päätimme että haastateltavien tulee olla 15–29-vuotiaita, soveltaen kahta edellä mainittua lähdettä. Lopulta kaikki haastateltavamme olivat täysi-ikäisiä, 20–29-vuotiaita.

Haastattelimme kolmea nuorta eri puolilta Suomea. Esittelemme vastaukset anonymyminä käyttäen merkintöjä, haastateltava A, B ja C. Haastateltava A käytti itsestään termiä huonokuuloinen, B kertoi olevansa täysin kuuro, kuurosta perheestä ja C oli sisäkorvaistutteen käyttäjä. Alkuperäinen ryhmähaastattelu idea ei toteutunut, mutta puolistrukturoitu haastattelu tapa toteutui mielestämme hyvin.

Yksi haastateltava pyysi kysymykset etukäteen, muut tiesivät aiheen, mutta eivät tutustuneet kysymyksiin etukäteen. Kysyimme kaikilta pääosin samoja asioita, mutta tarkensimme ja täydensimme tarvittaessa kysymyksiä haastattelun edetessä. Annoimme myös kaikille haastateltaville mahdollisuuden kertoa lopuksi vielä vapaasti, oliko jotain mitä he halusivat lisätä vielä aiheeseen liittyen.

4.6 Haastattelukysymykset

Kysyimme seuraavat kysymykset kaikilta haastateltavilta. Sovelsimme jokaisen haastateltavan kohdalla hieman järjestystä, sekä tarvittaessa lisäsimme tarkentavia kysymyksiä haastateltavien vastausten mukaan.

1. Kertoisitko ensin lyhyesti taustastasi, missä olet opiskellut, entä töissä jne?
2. Miten koet, että kuulevat suhtautuvat sinuun viittomakielisenä?
3. Onko mieleesi painunut kokemuksia siitä, että tuntemattomat ihmiset ihmettelevät viittomista esimerkiksi julkisilla paikoilla tai tulevat kysymään asiasta?
4. Miten suhtautuminen on näkynyt koulumaailmassa / töissä?
5. Oletko huomannut eroa eri ihmisryhmien suhtautumisessa? Esim. eri ikäisten tai eri paikkakunnilla asuvien välillä.
6. Vaikuttaako kuulevien suhtautuminen jotenkin sinun elämääsi, asioihin millaisia valintoja olet tehnyt tai siihen, miten käyttäydyt?
7. Mikä on kokemuksesi/ajatuksesi menettävätkö/saavatko viittomakieliset tilaisuuksia/mahdollisuuksia kuulevien suhtautumisen vuoksi?
8. Millaisia haaveita sinulla on tulevaisuudelle aiheeseen liittyen?

5 TULOKSET

5.1 Kuulevien asenteet vaihtelevia

Aloitimme kaikki haastattelut kysymällä haastateltavilta heidän taustastaan viittomakielisinä. Kaikilla haastateltavilla oli erilaiset taustat ja he ovat asuneet aikaisemmin eri paikkakunnilla. Heillä on siis kokemusta kuulevien asenteista useilla paikkakunnilla.

Seuraavaksi kysyimme laajan kysymyksen ja selvitimme yleisiä ajatuksia aiheestamme: miten haastateltavat kokevat, että kuulevat henkilöt, jotka eivät osaa viittoa, suhtautuvat heihin viittomakielisinä. Kaikkien mielestä asenteet riippuvat tilanteesta ja voivat olla hyvin vaihtelevia. Varsinkin haastateltava C nosti esille, miten ihmisen tieto viittomakielestä ja sen käyttäjistä vaikuttaa paljolti siihen, miten viittomakielinen osataan kohdata. Päivi Rainò kertoo Viittomakielibarometri 2020- tutkimusraportissa, että Suomessa on 3000 henkilöä, jotka käyttävät viittomakieltä tai viitottua puhetta ja heillä on oikeus lakisääteisiin tulkkaukspalveluihin (Rainò 2020.) Viittomakieliset ovat vähemmistö, joten monelle suomalaiselle viittomakielisen tapaa-minen on uusi kokemus. B nosti esille myös henkilön oman uteliaisuuden ja rohkeuden vaikuttavan tilanteeseen ja siihen, uskaltaako hän kohdata viittomakielisen ja kommunikoida hänen kanssaan. Haastateltava A kertoi ihmisten vetäytyvän, jos he eivät ymmärrä, kuinka viittomakielisen kanssa tulisi toimia.

Haastateltava B kertoi, että hänen mielestään ihmisten asenteisiin vaikuttaa paikka, jossa he asuvat, sekä myös se paikka, mistä he ovat alkujaan kotoisin. Hän otti esimerkiksi Suomen suurimman kaupungin Helsingin ja vertasi sitä pieniin asuinpaikkoihin Suomessa. Hän kertoi, että Helsingissä osataan kohdata erilaisia kulttuureja verrattain paremmin, sillä siellä on totuttu erilaisiin kulttuureihin. Pienemmissä paikoissa taas ihmisillä ei ole samassa mittakaavassa kokemusta eri kulttuureista.

Haastateltava B nosti esille, että hänen mielestään jopa sukupuoli voi vaikuttaa asenteisiin. B kertoi kokemuksensa mukaan naisten olevan yleisesti uteliaampia opiskelemaan viittomakieltä verrattuna miehiin. Myös maahanmuuttajataustaiset ovat hänen mielestään rohkeampia käyttämään eleitä, kuin ujut suomalaiset. Muut haastateltavat eivät kokemuksensa mukaan nostaneet mitään ajatuksia siitä, onko eri ihmisryhmiin kuuluvilla tai eri paikkakunnilla asuvilla erilaisia asenteita viittomakielisiä kohtaan.

5.2 Nuorten asenteet

Haastateltava B kertoi, että hänen kokemuksensa mukaan nuorten asenne on yleisesti positiivisempi verrattuna vanhempien ihmisten asenteisiin. Hän ajatteli sen johtuvan osittain oralismin aikakauden vaikutuksesta, koska aikaisemmin viittomista hävettiin ja katsottiin pahalla. Vasta 1960–1970-lukujen vaihteessa alettiin kouluissa jälleen käyttää viittomakieltä (Kuurojen museo 2024c.) Monet suomalaiset viittomakieliset ovat eläneet oralismin aikakautta.

C mainitsi, että monet ihmiset eivät nykypäivänä tiedä millainen viittomakielisten historia on ollut, esimerkiksi kuinka huono asema viittomakielisillä oli. Näistä kuurojen historian hetkistä on kerrottu opinnäytetyömme tietoperustassa. Ajasta, jolloin ammattitulkkeja ei vielä ollut (Salmi & Laakso 2005, 275–276), kuurot eivät saaneet mennä naimisiin ja tehtiin pakkosterilisaatioita (Salmi & Laakso 2005, 204–205), viittomakieli kiellettiin (Salmi & Laakso 2005, 151–152) ja kuuroja opetettiin puhumaan (Kuurojen museo 2024c). Haastateltava C kertoi, etteivät ihmiset nykyään tiedä näistä asioista.

B ajatteli, että nuorten positiivisempaan asenteeseen vaikuttaa paljon se, että nykyään viittomakieli on ollut paljon enemmän esillä verrattuna muutamia vuosia taakse päin Uuden Musiikin Kilpailun ja tulkattujen koronatiedotteiden vuoksi. Joista mainitsimme opinnäytetyömme Johdanto-luvussa.

Haastateltava C nosti esille ajatuksen siitä, että edelleen viittomakielisille nuorille on hyvin vähän tarjolla saavutettavaa sisältöä. Lastenohjelmia löytyy jo enemmän, mutta viittomakielelle selostettuja viihdeohjelmia on vain Uuden Musiikin kilpailu. Kerromme opinnäytetyömme osiossa Viittomakieliset ja viittomakielelle tulkattut sisällöt enemmän siitä, millaisia ohjelmia on tällä hetkellä saatavilla viittomakielellä tai viittomakielelle tulkattuna. Suurin osa podcasteista ja elokuvista ei ole saavutettavia viittomakielisille puuttuvien tekstitysten vuoksi, sekä Kelan uusi linjaus tallenteiden tulkkauksesta ei edesauta asiaa. Kelan uudesta linjauksesta olemme kertoneet opinnäytetyömme tietoperustassa kohdassa Viittomakielen tulkkaukset. Maaliskuussa 2024 Kela julkaisi uuden linjauksen, jonka mukaan tulkkeja ei voi enää tilata tallenteita varten (Kela 2024b.) Kuurot eivät siis voi tilata tulkkeja podcastien kuunteluun. Haastateltava C ajatteli, että viittomakieliset nuoret ikään kuin putoavat kuulevien maailmasta, näissä asioissa, koska he eivät tiedä mikä on juuri nyt kuumin puheenaihe kuulevien nuorten keskuudessa. Toisin sanoen haastateltava C kertoi, etteivät viittomakieliset nuoret ole informaation saannissa yhdenvertaisessa asemassa kuulevien kanssa.

Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore kertoo nettisivuillaan yhdenvertaisuudesta ja kulttuurin merkityksestä. Yhdenvertaisuutta voi edistää saavutettavuudella. Silloin, jos taide ja kulttuuri on saavutettavaa, se tarkoittaa, että kaikilla, myös kuuroilla, on yhdenvertaiset mahdollisuudet itsensä kehittämiseen, taiteeseen ja kulttuuriin osallistumiseen ja taide- ja kulttuuripalvelujen käyttöön. (Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore 2017.) Tämä kulttuurillinen yhdenvertaisuus ei kuitenkaan toteudu haastateltavan C:n mukaan, sillä monet televisiosarjat, elokuvat ja lähivuosina suuressa nousussa olleet podcastit eivät ole saavutettavia kaikille viittomakielisille. Viittomakieliset nuoret jäävät niiden osalta kulttuurisen sisällön ulkopuolelle.

RadioMedian tutkimus- ja kehityspäällikkö Riina Aho kertoo RadioMedian nettisivuilla vuonna 2020 tehdystä tutkimuksesta, jonka mukaan 15–64-vuotiasita ihmisistä 21 % kuuntelee podcasteja joka viikko. Kuukausittain suomalaista 39 % kuuntelee podcasteja. (Riina Aho 2020.) Podcastit ovat siis merkittävä osa kulttuuria, jonka ulkopuolelle kuurot jäävät.

5.3 Kuulevien mielenkiinto

Esittelimme haastateltaville hypoteettisen tilanteen, jos he viittovat jossain julkisella paikalla, esimerkiksi bussipysäkillä tai kaupassa. Kysyimme ovatko he huomanneet, jäävätkö ihmiset katsomaan vierestä tai tulevatko kysymään jotain viittomisesta. Kaikki haastateltavat tunnustivat tilanteen. B kertoi, että ei itse huomaa, jos joku katsoo vieressä, mutta hänen ystävänsä ja perheensä huomaavat, ja välillä mainitsevat, että ihmiset tuijottavat. B kertoi, että häntä ei kumminkaan tilanne haittaa tai häiritse. Eikä kukaan ole koskaan tullut kysymään viittomisesta. He vain katsovat. B:n mielestä tuijottaminen johtuu ihmisten uteliaisuudesta. A ja C kertoivat myös, että ovat huomanneet joidenkin ihmisten tuijottavat heitä.

Kysyimme, näkyykö haastateltavien mielestä kuulevien asenteet jotenkin erityisesti koulussa tai töissä. B ja C olivat sitä mieltä, että heidän töissään asenteet ovat suurimmaksi osaksi positiivisia. B myös ajatteli, että se millä alalla työskentelee, varmasti vaikuttaa asiaan, esimerkiksi siten, kuinka tuttua viittomakieli on työkavereille. C kertoi, että hänen täytyy työssään kertoa paljon viittomakielestä ja viittomakielisestä yhteisöstä. Hänen kokemuksensa mukaan monet ihmiset eivät tiedä, että viittomakieli ei ole kansainvälinen, vaan kaikilla mailla on oma viittomakielensä.

Kysyimme haastateltavilta, ovatko he huomanneet vaikuttavatko kuulevien asenteet siihen millaisia valintoja tai ratkaisuja he ovat elämässään tehneet. A ja C nostivat esille, että kuulonaste

vaikuttaa siihen, voiko hakea töihin esimerkiksi lentäjäksi, mutta muuten he ovat tehneet omat valinnat urallaan. A kertoi, että on huomannut viittomakielisten hakeutuvan samoille työpai-koille. Hän ajatteli sen johtuvan siitä, että jos jossain työpaikassa on huomattu, että viittomakie-liset otetaan hyvin vastaan, voivat muutkin viittomakieliset haluta töihin samaan paikkaan.

A kertoi myös, että hänen mielestään kuulevien kanssa on raskaampaa työskennellä kuin kuu-rojen kanssa, koska kommunikaatio on vaikeampaa. B kertoi, että hän joutuu paljon selittämään kuurouttaan muille ihmisille ja se vaikuttaa hänen elämäänsä. Muuta suurta vaikutusta hän ei ole huomannut. Hän ajattelee, että on onnistunut valitsemaan reittinsä ikään kuin turvassa kuu-levien asenteiden vaikutukselta.

B kertoi oman kokemuksen opiskeluajoilta. Hän oli tehnyt ryhmätyötä kolmen hänelle ennalta tuntemattoman kuulevan opiskelukaverin kanssa. Joka kerta kun B yritti kommentoida jotain tai aloittaa keskustelua, kaikki muut ryhmässä hiljenivät ja sama tilanne toistui koko ryhmä-työskentelyn ajan. B kertoi, että onneksi muita vastaavia tilanteita ei ole hänellä tullut vastaan ja yleisesti hänet on otettu hyvin mukaan viittomakielisenä.

C kertoi kokemuksensa siitä, kun hän käytti opiskeluaikoina tulkkeja koulussa. Muutama opis-keija oli häiriintynyt tulkkien paikalla olosta luokassa ja he olivat kysyneet, onko tulkkien pakko olla paikalla. Suomessa on viittomakielilaki ja viittomakieli on tunnustettu peruslaisia kielellisten oikeuksien takaamiseksi (Kuurojen Liitto 2024b.) Haastateltava C:n kokemus kui-tenkin osoittaa, ettei lakien takaama yhdenvertaisuus kuitenkaan toteudu ainakaan kaikkien ih-misten asenteissa.

5.4 Tietämättömyys viittomakielestä

Kaikkien haastateltavien vastauksista nousi esille, miten heidän kokemustensa mukaan suuri vaikutus siihen, mitä kuulevat ajattelevat viittomakielestä ja viittomakielisistä, liittyy siihen, miten paljon asiasta kuuleva tietää. Varsinkin haastateltavat B ja C nostivat ilmi, miten heidän mielestään kuulevien asenteita viittomakielisiä kohtaan voisi parantaa levittämällä lisää tietoa viittomakielestä ja viittomakielisistä kaikkien nähtäville. Heidän mielestään juuri ihmisten tie-tämättömyys asiasta on osasy s siihen, että viittomakielisiä ei osata kohdata rohkeasti.

C kertoi, miten tietämättömyys tulkin käytöstä, vaikuttaa viittomakielisten elämään. Esimerkiksi työn haussa, jotkut työpaikat voivat luulla, että heidän täytyy kustantaa itse tulkki viittomakieliselle työntekijälle, tai muuten eivät vain tiedä miten tulkkipalvelut toimivat. Se voi vaikuttaa viittomakielisen hakija työpaikan saantiin. A kertoi samanlaisia ajatuksia, että töiden haussa näkyy hänen mielestään edelleen syrjintää kuuroja kohtaan. A ajattelee, että syrjintää tulee aina olemaan, vaikka nykyään on myös olemassa lakeja, jotka yrittävät estää syrjintää. Näitä lakeja, joista haastateltava A kertoi, ovat muun muassa opinnäytetyön tietoperustassa mainitut yhdenvertaisuuslaki, perustuslaki ja rikoslaki. B nosti esille, miten hänen mielestään on raskasta aina joutua kertomaan kielestään ja kulttuurista, sekä tulkkauksen käytöstä.

6 VIDEO VIITTOMAKIELISELLE KIRJASTOLLE

6.1 Videon tavoite

Yksi haastateltavistamme suostui videokuvattavaksi. Videon tavoitteena meillä on saada jaettua haastatteluilla kerättyä tietoa enemmän näkyväksi muillekin, kuin vain opinnäytetyömme lukijoille. Haluamme levittää tietoa viittomakielisten kokemuksista, liittyen kuulevien asenteesiin viittomakielisiä ja heidän kieltänsä kohtaan. Videossa esiintyy yksi kuuro, joka kertoo omia kokemuksiaan aiheesta.

Video julkaistaan viittomakielisen kirjaston sivuilla, ja jaamme videota sosiaalisessa mediassa, jotta se saavuttaisi paremmin myös kuulevia, viittomakielitaidottomia. Kaikki haastateltavamme nostivat esille, miten tietoa viittomakielestä ja viittomakielisistä täytyisi vielä levittää lisää mahdollisimman monille ihmisille. Video voisi edes vähän edesauttaa asiassa.

6.2 Videon toteutustapa

Viittomakielinen kirjasto pyysi meitä tekemään heille videon. Kysyimme haastattelujen alussa, haluavatko haastateltavat olla mukana vain haastatteluissa vai myös Viittomakielisen kirjaston videossa. Yksi haastateltavista halusi mukaan Viittomakielisen kirjaston videoon. Kuvasimme videon hänen kanssaan. Hän viittoi videolle haastattelussa esille tuomiensa asioiden ydinkohtia.

Viittomakielinen kirjasto pyysi meiltä, että näkyisimme itse videolla. Suunnittelimme heidän pyynnöstään videon alkuun pätkän, jossa viitomme, ja kerromme videon liittyvän opinnäytetyöhömme. Esittelemme myös haastateltavamme. Mietimme videoiden kuvaamiset tarkkaan. Opinnoissamme olemme oppineet, että ihmisten, joilla on vaalea iho, viittominen näkyy parhaiten tummaa vaateetusta vasten. Luimme myös Julia Engmanin ja Julius Jokisen opinnäytetyön, jossa käsitellään viittomakielisen videomateriaalin saavutettavuutta. Opinnäytetyössään he kertoivat, että viittomakielisellä videolla vaatetuksen tulee olla yksivärinen ja kontrastissa sen henkilön, joka viittoo, ihon kanssa (Engman & Jokinen 2023.) Siksi valitsimme meille mustat vaatteet. Ne tekivät myös videosta yhtenäisen.

Lisäksi valitsimme vaaleat taustat, jotta syntyisi kontrasti ja erottuisimme hyvin taustasta. Engmanin ja Jokisen mukaan taustan tulisi olla yksivärinen ja tumma (Engman & Jokinen 2023.) Meillä oli mustat paidat, joten tumma tausta ei olisi toiminut, sillä olisimme sulautuneet siihen liikaa. Emme myöskään voineet eri puolilta Suomea löytää samankaltaista tummaa taustaa.

Päädyimme siis vaaleaan taustaan, jotta videosta tulisi yhtenäinen ja erottuisimme videolta mahdollisimman hyvin. Eri puolilta Suomea emme valitettavasti voineet kuvata videota yhdessä, mutta suunnittelimme sisällön tarkkaan yhdessä, että kertomamme asiat olivat yhtenäisiä.

Lisäksi kiinnitimme huomiota videon rajaukseen ja valaistukseen. Engmanin ja Jokisen mukaan viittomakielisessä videossa kuvakulma kannattaa olla edestä tai viistosta (Engman & Jokinen 2023.) Me kuvasimme edestä, jotta video olisi mahdollisimman selkeä. Engman ja Jokinen kertoivat, että valon kannattaa tulla edestä (Engman & Jokinen 2023.) Valitsimme videoihimme valaistukseksi luonnon valon, joka tuli edestä.

Kuvasimme haastattelujen jälkeen uudestaan yhden haastateltavan kanssa osiot, jotka tulivat lopulliseen viittomakielisen kirjaston julkaisemaan videoon. kuvasimme koulumme tiloissa haastateltavalle sopivassa aikataulussa. Koulumme kaikki luokat olivat harmillisesti juuri silloin varattuja. Etsimme kuitenkin parhaan mahdollisen vapaana olevan paikan kuvauksiin ja päädyimme kuvaamaan koulumme kirjastossa, sillä siellä oli neutraali ja yksivärinen tausta, josta viittominen varmasti erottuisi, sekä tasainen valaistus. Koulullamme ei ole studiota kuvaamista varten. Tällainen paikka voisi olla ideaali laadun varmistamiseen, mutta olemme tyytyväisiä videomme laatuun.

Olimme tehneet käsikirjoituksen ennen kuvausta, mutta annoimme haastateltavallemme vapaat kädet vaikuttaa pienempiin yksityiskohtiin sisällössä. Kysyimme häneltä samoja kysymyksiä, kuin opinnäytetyömme haastattelussa, ja hän viittoi tiivistetysti antamia vastauksia. Olimme miettineet tarkkaan, mitkä kohdat haastattelusta ovat mielestämme olennaisia videoon. Yhteistyö haastateltavan kanssa sujui erinomaisesti.

Olimme miettineet, tarvitsisiko meidän lainata järjestelmäkameraa kuvauksia varten, mutta päädyimme kuvaamaan kännykällä. Kännyköissä on nykyisin hyvälaatuiset kamerat, ja päätimme meidän kännyköidemme kameroiden laadun riittävän hyvänlaatuisen lopputulokseen. Viittomakielisissä videoissa kuvan laatu on erityisen tärkeä, sillä viesti saadaan visuaalisesti auditiivisen sijaan. Videomme oli kokonaan viittomakielinen, eikä siinä ollut ääniä, joten meidän ei tarvinnut kiinnittää huomiota äänenlaatuun eikä taustahälinään.

Kuvattuamme videot omista osuukstamme sekä haastateltavan videon aloitimme editointiprosessin. Liitimme videoon myös lopputekstit. Viittomakielisen kirjaston toiveesta kirjoitimme videolle kuvauksen ja editoimme pikkukuvan.

Tekstitimme videon. Engman ja Jokinen kertoivat tekstityksen tekevät videosta saavutettavamman (Engman & Jokinen 2023.) Tekstitykset myös mahdollistavat videon levityksen kuuleville. Viittomakielinen kirjasto toivoi meidän antavan heille tekstitykset SRT-muodossa. Tällöin tekstejä ei ole poltettu suoraan videoon ja katsoja voi itse päättää haluaako hän nähdä tekstitystä vai ei. Emme olleet koskaan aikaisemmin tehneet tällaisia tekstityksiä. Otimme selvää internetistä, miten SRT-muoto toimii. Aiseesoft-sivustolla oli selkeät ohjeet tällaisten tekstitysten teosta ja teimme niiden perusteella onnistuneet tekstitykset (Aiseesoft 2024). Tekstitysten teossa kului useita tunteja, sillä uusi tapa tekstittää vaati paljon miettimistä, ja viittomakielisille ilmaisuille piti miettiä hyviä suomen kielen mukaisia ratkaisuja.

7 YHTEENVETO

Opinnäytetyömme tutkimuskysymys oli: Miten nuoret viittomakieliset kokevat kuulevien asenteen heitä ja heidän kieltään kohtaan?

Haastatteluissa selvisi, että nuorten viittomakielisten näkemys kuulevien asenteista heitä kohtaan sisältää paljon yhtäläisyyksiä, mutta heillä on myös erilaisia kokemuksia aiheesta. Kaikki haastateltavat tunnistivat, että kehitettävää olisi, mutta haastatteluissa tuli myös positiivisia asioita esille.

Haastatteluissa nousi eritoten esille tarve tietoisuuden lisäämisestä. Olisi tärkeää, että kuulevat, jotka eivät osaa viittomakieltä, tietäisivät viittomakielisten elämästä ja viittomakielestä. Haastateltavat kertoivat, että se, mitä henkilö tietää viittomakielestä, vaikuttaa siihen, kuinka hän kohtaa heidät. Henkilö saattaa vetäytyä, jos kokee, ettei tiedä miten tilanteessa tulisi toimia. Kuulevien asenne ja eritoten tietämättömyys koettiin myös haasteena työnhaussa.

Eri haastateltavat nostivat esille eri kokemuksia kysyttäessä eroa eri ihmisryhmien suhtautumisesta viittomakielisiin. Haastateltavat mainitsivat asuinpaikan, sen, mistä henkilö on kotoisin, iän ja sukupuolen vaikuttavan asenteisiin. Kaikki haastateltavat eivät kuitenkaan maininneet juuri samoja asioita. Myös eri työpaikkojen välillä nähtiin eroja. Yksi haastateltava kertoi sosiaalialalla käytettävän tukiviittomia, ja siksi siellä on hänen kokemuksensa mukaan ollut helppoa olla viittomakielinen. Jollain toisella alalla, jossa tietoa viittomakielestä ei ole, tilanne voi olla toinen.

Kaikki haastattelijat kertoivat, että heille tulee mieleen enemmän positiivisia kuin negatiivisia kokemuksia kuulevien suhtautumisesta heihin. Kommunikaatio kuulevien kanssa, jotka eivät viito, oli koettu enimmäkseen positiiviseksi, vaikka kaikilla haastateltavilla oli myös negatiivisia kokemuksia. Kahdessa haastattelussa nousi esille Uuden Musiikin Kilpailu. Näkyvyys mediassa koettiin positiivisena muutoksena asenteisiin.

Kuulevien asenteiden koettiin vaikuttavan viittomakielisten elämään. Yksi haastateltavista kertoi, että hän hakeutuu kuulevien sijasta kuurojen seuraan, sillä silloin hän saa olla itsensä eikä hänen tarvitse selitellä. Yksi haastateltavista kuitenkin korosti, että lopulta hän itse tekee omat valintansa ja päättää, millä alalla haluaa työskennellä.

8 POHDINTAA

8.1 Eettisyys

Teimme kaikille haastateltaville jo ennen haastatteluun suostumista ilmi, että olemme tulkkiopiskelijoita, emmekä itse viittomakielisiä, vaan selvitämme asiaa täysin heidän kokemusten pohjalta ulkopuolisina. Kaikki haastattelut toteutettiin viittomakielellä ja ymmärrämme, että meidän kielitaitomme ja kuulumattomuus viittomakieliseen yhteisöön on saattanut vaikuttaa siihen, missä muodossa haastateltavat ovat vastanneet kysymyksiimme ja kuinka avoimesti he ovat halunneet kertoa kokemuksistaan. Haastattelut sujuivat hyvin, vaikka viittomakieli ei ole meidän äidinkielemme. Jotkut kysymykset toistimme haastateltavien pyynnöstä uudestaan tai tarkensimme mitä olimme tarkoittaneet. Käytimme yksinkertaisia lauserakenteita ja esimerkkejä apuna, jotta kysymykset olivat mahdollisimman ymmärrettäviä. Haastattelu tilanteet olivat mielestämme sujuvia ja ymmärsimme hyvin mitä haastateltavat kertoivat.

Teimme haastateltavien hakuun videon viittomakielellä ja tekstin suomen kielellä, jotta se olisi kaikille viittomakielisille saavutettava. Jaoimme haastateltavien hakuvideota sähköpostin kautta muutamalle eri taholle, esimerkiksi Kuurojen Liiton työntekijälle sekä viittomakielisille järjestöille, ja he levittivät videota eteenpäin kohderyhmälle. Lähetimme myös muutamia yksityisviestejä suoraan viittomakielisille nuorille.

On mahdollista, että emme tavoittaneet viittomakielisiä, jotka eivät ole tiiviisti mukana yhteisössä. Viittomakielisistä ei ole olemassa listaa, jonka perusteella heihin voisi ottaa yhteyttä, joten emme voi olla varmoja, kuinka monia viittomakielisiä loppujen lopuksi tavoitimme. On myös mahdollista, että ihmisillä, jotka eivät ole kiinnostuneita tai eivät ole muulla tavoin valmiita haastateltavaksi, olisi erilaisia mielipiteitä verrattuna haastatteluun vapaaehtoisesti tulleisiin henkilöihin.

Kuvasimme kaikki haastattelut ja pyysimme kirjallisen suostumuksen kaikilta haastateltavilta asiasta. Emme kuitenkaan julkaise haastatteluja tai liitä niitä osaksi tätä työtä. Haastattelujen kuvaamisesta oli meille paljon hyötyä vastausten analysoinnin kannalta. Litteroimme kaikki haastattelut, jotta materiaalia oli helpompi käsitellä. Litterointeja ei myöskään julkaista osana tätä opinnäytetyötä tai muussakaan yhteydessä.

Olemme sopineet haastateltavien kanssa, että kaikkien kertomia tietoja käsitellään työssä anonyymisti, emmekä sen vuoksi kerro tarkemmin henkilöiden tautoista tai käytä suoria lainauksia.

Suorien lainausten käyttöä halusimme välttää myös, koska haastattelut käytiin viittomakielellä ja käänsimme vastaukset itse suomen kielelle, jolloin meidän käännösratkaisumme olisi näkynyt lainauksissa. Haastattelut tapahtuivat paikan päällä tai Zoomissa, eivät siis anonyymeinä. Voimme siis olla varmoja siitä, että haastateltavat kuuluvat opinnäytetyössä määrittelemäämme ikäryhmään ja olivat viittomakielisiä.

8.2 Opinnäytetyön onnistuminen

Aiheen valinta oli mielestämme onnistunut. Meillä oli vain kolme haastateltavaa, jonka vuoksi työ jäi suppeaksi. Meillä oli tavoitteena saada enemmän haastateltavia, mutta se ei toteutunut. Haastateltavien suppean määrän vuoksi emme voi yleistää, että kaikki viittomakieliset ajattelevat asioista näin, vaan haluamme korostaa, että haastatteluissa ilmi tulleet asiat ovat jokaisen yksilöllisiä kokemuksia ja ajatuksia. Vastaukset kuitenkin kertovat, millaisia kokemuksia ja ajatuksia näillä kolmella viittomakielisellä nuorella on. Harkitsimme kohderyhmämme laajentamista esimerkiksi iän suhteen, sillä olisimme silloin voineet saada useampia haastateltavia, mutta emme halunneet joustaa asiasta ja muuttaa suunnitelmiamme. Halusimme nimenomaan haastatella tämän hetken nuorten tilanteesta ja näkemyksistä.

8.3 Jatkokehitys

Seuraavia opinnäytetöitä ajatellen aihettamme voisi tulevaisuudessa tutkia laajemmin, esimerkiksi peilaamalla eri ikäryhmien ajatuksia aiheesta, jolloin voisi saada haastateltua myös useampia ihmisiä. Voisi myös selvittää eri maissa asuvien ihmisten kokemuksia aiheesta ja peilata niitä Suomessa asuvien henkilöiden vastauksiin.

Haastatteluissa nousi esille tarve sille, että kuulevat olisivat tietoisia viittomakielestä ja viittomakielisten elämästä. Tulevaisuudessa voisi tutkia sitä, miten kuulevat voisivat saada informaatiota aiheesta. Viittomakieliselle kirjastolle tekemämme videon avulla on mahdollista levittää informaatiota myös kuuleville. Voisi vielä pohtia ja selvittää, mitä muita mahdollisesti tehokkaampia tapoja tiedon levittämiseen voisi olla.

9 LÄHTEET

Aho, Riina 2020. RadioMedia. Podcast-tutkimus 2020: tunnettuus ja kuuntelu edelleen kasvussa. Viitattu 23.4.2024. <https://radiomedia.fi/ajankohtaista/podcast-tutkimus-2020-tunnettuus-ja-kuuntelu-edelleen-kasvussa/>

Aiseesoft 2024. Kuinka luoda SRT-tiedosto ja lisätä SRT-tekstitystiedosto videolle. Viitattu 28.4.2024. <https://fi.aiseesoft.com/resource/srt-file.html>

Allianssi 2024. Nuorisoala. Viitattu 20.4.2024. <https://nuorisoala.fi/uusi-julkaisu-kokoayhteen-ajankohtaisen-tiedon-nuorista-nuorten-hyvinvoinnin-edistamiseksi-on-kylla-riittavasti-tietoa-ena-tarvitaan-paattajilta-uskallusta/>

Engman, Julia & Jokinen, Julius 2023. Opinnäytetyö. Vegaani eläinten ja ympäristön asiassa - Kuinka tuotetaan saavutettava viittomakielinen videomateriaali?. Viitattu 25.4.2024. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/795840/Engman_Jokinen.pdf?sequence=2

Erkkilä, Raija 2008. Narratiivinen kokemuksen tutkimus: koettu paikka, tarina ja kuvaus. Teoksessa Perttula, Juha & Latomaa, Timo, Kokemuksen tutkimus. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Euroviisu.net 2024. Uuden Musiikin Kilpailu. Viitattu 20.4.2024. <https://euroviisu.net/uuden-musiikin-kilpailu/>

Finlex 2024. Nuorisolaki. Viitattu 20.4.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>

Heikkilä, Riie 2008. Puhuva ryhmä, esimerkkitapaus ryhmähaastattelun käytöstä sosiaali-tieteellisessä tutkimusasetelmassa. Tampere: Westermarck -seura.

Hill, Joseph Christopher 2012. Language attitudes in the American deaf community. Washington DC: Gallaudet University Press.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu, teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Ihmisoikeusliitto 2024. Viitattu 22.4.2021. <https://ihmisoikeudet.net/yleisesti/>

Kela 2024a. Tutustu vammaisten tulkkauspalveluun. Viitattu 21.4.2021.

<https://www.kela.fi/vammaisten-tulkkauspalvelu-tutustu-tulkkauspalveluun#mita-tulkkauspalveluun-kuuluu>

Kela 2024b. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelua voidaan tarjota vain vuorovaikutukseen ihmisen kanssa. Tiedote. Viitattu 21.4.2024.

<https://www.kela.fi/ajankohtaista/vammaisten-henkil%25C3%25B6iden-tulkkauspalvelua-voidaan-tarjota-vain-vuorovaikutukseen-ihmisen-kanssa>

Kellomäki, Ani 2023. Viittomakielisillä UMK-tulkinnoillaan hurmannut Miguel Peltomaa haluaa laajentaa kuvaa äidinkielestään. Yleisradio. Viitattu 20.4.2024.

<https://yle.fi/aihe/a/20-10004817>

Kotimaisten kielten keskus 2022a. Suhtautua. Viitattu 20.4.2024. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/suhtautua?searchMode=all>

Kotimaisten kielten keskus 2022b. Asenne. Viitattu 20.4.2024. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/asenne?searchMode=all>

Kuuloavain 2019. Viittomakielinen kirjasto. Viitattu 20.4.2024. <https://www.kuuloavain.fi/info/palvelut/viittomakielinen-kirjasto/>

Kuurojen Liitto 2005a. Kuurot 1980 ja 90-luvulla: teknologia kehittyy, viittomakieli voimistuu. Viitattu 23.4.2024. <https://viittomakielinenkirjasto.fi/video/kuurot-1980-ja-90-luvulla-teknologia-kehittyy-viittomakieli-voimistuu/#info>

Kuurojen Liitto 2005b. Kuurojenliiton perustaminen. Viitattu 20.4.2024.

<https://viittomakielinenkirjasto.fi/video/kuurojen-liiton-alkutaival/>

Kuurojen Liitto 2024a. Viittomakieliset. Viitattu 21.4.2024.

<https://kuurojenliitto.fi/viittomakieliset/>

Kuurojen Liitto 2024b. Viranomaisille. Viitattu 21.4.2024.

<https://kuurojenliitto.fi/viranomaisille/>

Kuurojen Liitto 2024c. Viittomakielinenkirjasto. Viitattu 22.4.2024.

<https://viittomakielinenkirjasto.fi/>

Kuurojen Liitto 2024d. Riitta Vivolin-Karén. Viitattu 22.4.2024.

<https://kuurojenliitto.fi/henkilo/riitta-vivolin-karen/>

Kuurojen Liitto 2021. Päivittyvää tietoa korona viruksesta. Viitattu 20.4.2024.

<https://kuurojenliitto.fi/paivittyvaa-tietoa-koronaviruksesta/>

Kuurojen museo 2024a. Carl Oscar Malm. Viitattu 20.4.2024.

http://www.kuurojenmuseo.fi/?page_id=1392&lang=fi

Kuurojen museo 2024b. Lisää kouluja perustettiin. Viitattu 20.4.2024.

<http://www.kuurojenmuseo.fi/?p=698&lang=fi>

Kuurojen museo 2024c. Oralismi. Viitattu 20.4.2024.

<http://www.kuurojenmuseo.fi/?p=1552&lang=fi>

Kuurojen museo 2024d. Fritz Hrin. Viitattu 20.4.2024. <http://www.kuurojenmuseo.fi/?p=440&lang=fi>

Kuurojen museo 2024e. Kuurojen liitto perustetaan. Viitattu 20.4.2024.

<http://www.kuurojenmuseo.fi/?p=939&lang=fi>

Kuurojen museo 2024f. Sosiaalipalvelut ja tulkkaus ammatillistuvat. Viitattu 21.4.2024.

<http://www.kuurojenmuseo.fi/?p=641&lang=fi>

Lahtinen, Emmi & Jakonen, Olli & Sokka, Sakarias 2017. Yhdenvertaisuus ja saavutettavuus kulttuuripolitiikassa. Cuporen tietokortteja 3. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. Viitattu 23.4.2024.

https://www.cupore.fi/images/tiedostot/tietokortit/cupore_tietokortti_saavutettavuus.pdf

Lassila, Juhani 06.02.2024. Uuden Musiikin Kilpailu 2024 selostetaan kolmen viittomakielen osaajan voimin. Yleisradio. Viitattu 21.4.2024. <https://yle.fi/aihe/a/20-10006258>

Luukkainen, Minna 2008. Viitotut elämät. Väitöskirja. Viitattu 20.4.2024.

<https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/18f14a07-e9b8-4893-8a82-775e604359db/content>

Oikeusministeriö 2010. Viitattu 21.4.2024.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100133>

Oikeusministeriö 2014. Yhdenvertaisuuslaki. Viitattu 21.4.2024.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

Oikeusministeriö 2024a. Yhdenvertaisuus.fi. Viitattu 20.4.2024. <https://yhdenvertaisuus.fi/mita-on-yhdenvertaisuus>

Oikeusministeriö 2024b. Viitattu 21.4.2024. <https://yhdenvertaisuus.fi/lainsaadanto>

Oikeusministeriö 2024c. Viitattu 21.4.2024. <https://oikeusministerio.fi/viittomakielet>

Rainò, Päivi & Vik Gun-Viol 2020. Tulkkausalalan tulevaisuudennäkymät. Viitattu 23.4.2024. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2020/10/Raino%CC%80-ja-Vik-tulkkausalalan-tulevaisuudennakymat-2020-humak-diak.pdf>

Rainò, Päivi 2020. Oikeusministeriö. Viittomakielibarometri 2020 – Tutkimusraportti. Viitattu 23.4.2024.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162839/OM_2021_4_SO.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Salmi, Eeva & Laakso, Mikko 2005. Maahan lämpimään, Suomen viittomakielisten historia. Helsinki: Kuurojenliitto ry.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2010. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelun järjestämisvastuu siirtyy kunnilta Kelalle syyskuun alussa. Viitattu 21.4.2024. <https://stm.fi/-/ansvaret-for-ordnande-av-tolkningstjanst-for-personer-med-funktionsnedsattning-overfors-fran-kommunerna-till-folkpensionsanstalten-i-borjan-av-septemb>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2022. Koronavirusepidemiaa koskevat infot ja tilannekuvat. Viitattu 23.4.2024. <https://stm.fi/korona-tilannekuvat>

Toikkanen, Jarkko & Virtanen Ira A 2018. Kokemuksen käsitteen ja käytön jäljillä. Teoksessa Kokemuksen tutkimus IV, kokemuksen käsite ja käyttö. Viitattu 20.4.2024. https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63420/kokemuksen_tutkimus_vi_toikkanen_virtanen_pdf.pdf?sequence=1&isallowed=y#page=65

Työsuojeluhallinto 2024. Yhdenvertaisuuden edistäminen. Viitattu 29.3.2024. <https://tyosuojelu.fi/tyosuhde/yhdenvertaisuus/yhdenvertaisuuden-edistaminen>

Työ- ja elinkeinoministeriö 2024. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo työelämässä. Viitattu 20.4.2024 <https://tem.fi/yhdenvertaisuus-tyoelamassa>

Valtioneuvosto 2021. Viitotut Muistot -selvitys. Viitattu 21.4.2024. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163689/VNTEAS_2021_61.pdf

Valtioneuvoston kanslia 2024a. Viitotut muistot: kuuroihin ja viittomakieliseen yhteisöön kohdistuneet oikeudenloukkaukset. Viitattu 21.4.2024. <https://vnk.fi/-/1927382/viitotut-muistot-kuuroihin-ja-viittomakieliseen-yhteisoon-kohdistuneet-oikeudenloukkaukset>

Valtioneuvoston kanslia 2024b. Suositus tiedotustilaisuuksien tulkkaamisesta viittomakielillä. 2024b. Viitattu 20.4.2024.

<https://vnk.fi/suositus-viittomakielten-kaytosta/tiedotustilaisuuksien-tulkkaaminen-viittomakielilla>

Vivolin-Karén, Riitta 2024. Suullinen tiedonanto 18.4.2024.

Yle Arena 2024a. Viittomakieliset ohjelmat. Viitattu 21.4.2024.

<https://areena.yle.fi/tv/ohjelmat/57-bN67eKroa>

Yle Arena 2024b. Mikaela & Thomas. Viitattu 21.4.2024. <https://areena.yle.fi/1-50352237>

[50352237](https://areena.yle.fi/1-50352237)

Yle Arena 2024c. A-studio. Viitattu 20.4.2024. <https://areena.yle.fi/1-3770845>

Yle Arena 2024d. UMK24, selostus viittomakielellä. Viitattu 20.4.2024.

<https://areena.yle.fi/1-67838055>

Yleisradio 2024. UMK-show tavoitti Yle TV1:ssä lähes 1,9 miljoonaa katsojaa. Viitattu

20.4.2024. <https://yle.fi/aihe/a/20-10006295>

Yli-Ojanperä, Elina 2014. Viittomakieliset uutiset, historiaa. 2021. Elävä arkisto. Yleisradio. Viitattu 20.4.2024.

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2014/01/10/ensimmaisissa-viittomakielisissa-uutisissa-nakyi-bosnian-sota-ja-lama-suomi>

LIITTEET

Viittomakielisen kirjaston sivuilla olevan videon linkki:

<https://viittomakielinenkirjasto.fi/video/kuulevien-asenteista-viittomakielta-ja-viittomakielisia-kohtaan/>